

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 31.10.2025

Kabul Tarihi / Accepted: 13.02.2026

Atik, O. (2026). Homevideo romanında dijital şiddetin posthümanist izleri. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 23-34. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1814309>

HOMEVIDEO ROMANINDA DİJİTAL ŞİDDETİN POSTHÜMANİST İZLERİ

Oktay ATİK¹

ÖZ

Bu çalışma, Karin Kaçi ve Jan Braren'in *Homevideo* adlı gençlik romanını posthümanist bir yaklaşım doğrultusunda irdeler. Romanın baş kahramanı Jakob'un siber zorbalık sonucu gerçekleşen intiharı, Rob Nixon'ın "yavaş şiddet" (slow violence) kavramı, Aktör-Ağ Teorisi'ne (ANT) dayanan "dijital faillik" (digital agency) yaklaşımı ve Rosi Braidotti'nin "posthüman özne" kavramları açısından değerlendirilir. Bu bağlamda çalışma, Jakob'un trajedisini yalnızca psikolojik çöküş olarak değil, zamana yayılan, dijital teknolojilerin aktif failer olarak rol aldığı karmaşık bir ağ içinde gelişen ve öznenin bedensel, ruhsal ve sosyal bütünlüğünü aşındıran bir süreç olarak ele alır. Bu yönüyle çalışma, siber zorbalığı "dijital yavaş şiddet" biçiminde tanımlayarak, dijital teknolojilerin bu süreçte pasif araçlar değil, şiddetin üretiminde etkin rol oynayan aktörler olduğunu ortaya koyar. Dijital şiddet, bu açıdan bakıldığında, teknolojiyle iç içe geçmiş posthüman öznenin melez varoluşuna yöneltilmiş çok katmanlı bir saldırı biçimidir. Çalışmanın kavramsal yaklaşımı gençlik edebiyatı eleştirisine ve dijital çağda şiddet kavramına ilişkin tartışmalara disiplinler arası bir bakış açısı sunar.

Anahtar Kelimeler: Dijital faillik, Homevideo, Posthümanizm, Siber zorbalık, Yavaş şiddet.

**POSTHUMANIST TRACES OF DIGITAL VIOLENCE IN THE NOVEL
HOMEVIDEO**

ABSTRACT

This study examines Karin Kaçi and Jan Braren's youth novel *Homevideo* from a posthumanist perspective. The suicide of the novel's protagonist Jakob, resulting from cyberbullying, is evaluated in terms of Rob Nixon's concept of 'slow violence,' the 'digital agency' approach based on Actor-Network Theory (ANT), and Rosi Braidotti's concept of the 'posthuman subject.' In this context, the study evaluates Jakob's tragedy not merely as a psychological breakdown, but as a process that unfolds over time within a complex network in which digital technologies play an active role as agents, eroding the subject's physical, mental, and social integrity. In this respect, the study defines cyberbullying as a form of 'digital slow violence,' revealing that digital technologies are not passive tools in this process but actors that play an active role in the production of violence. Viewed from this perspective, digital violence is a multi-layered form of attack directed at the hybrid existence of the posthuman subject, which is intertwined with technology. The conceptual approach of the study offers an interdisciplinary perspective on youth literature criticism and discussions on the concept of violence in the digital age.

Keywords: Cyberbullying, Digital agency, Homevideo, Posthumanism, Slow violence.

¹ Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, okatik@nku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4767-186X>

Giriş

Dijital teknolojilerin hayatın her alanına nüfuz ettiği günümüz dünyasında, insan ve teknoloji arasındaki ilişki yeni ve karmaşık boyutlar kazanmaya devam etmektedir. Bu ilişkinin dinamikleri eskisinden daha karmaşık ve kırılğan bir hal almakta ve özellikle gençler için dijital platformlar; sosyalleşmenin, kimlik kurmanın ve kendini ifade etmenin temel mekânları haline gelmektedir. Bu bağlamda dijital dünyanın gündelik pratikleri kimlik oluşumunu ve sosyal etkileşimleri biçimlendirmektedir. Bununla birlikte, dijital evren kendi içinde yeni tür şiddet biçimlerini üreterek, siber zorbalık gibi yeni şiddet biçimlerinin ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) bulguları, siber zorbalığın gençler arasında intihar riskini önemli ölçüde artıran bir risk faktörü olduğunu göstermektedir (World Health Organization, 2021, s. 13). Bu olguyu destekler biçimde dijital şiddetin psikososyal sonuçlarının ciddiyeti konusunda uluslararası literatürde de araştırmalar bulunmaktadır (Srivastava vd., 2022). Türkiye'de yapılan çalışmalar da siber zorbalığın yaygınlığına ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerine işaret etmektedir. Erdur-Baker ve Kavşut'un (2007) çalışması, Türkiye'de siber zorbalığın yaygınlığını nicel olarak ortaya koymakla birlikte gençler arasında önemli bir sorun olduğuna dikkat çekmektedir. Çalışmanın bulguları, Türkiye'nin dijital şiddet deneyimlerini henüz 2000'li yılların başında anlamada kritik referanslar sunmaktadır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) hazırlamış olduğu Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması (2021) raporu, gençlerin sanal ortamlarda maruz kaldığı şiddetin daha yaygın olduğunu ve 15-17 yaş arası gençlerden her beş kişiden birinin, 18-32 yaş arası gençlerden ise her üç kişiden birinin dijital şiddete maruz kaldığını belirtmektedir (2021, s. 14-15). Bu bulgular ise dijital şiddetin demografik olarak dağılımını göstermektedir.

Homevideo, 2011 yılında sinema filmi olarak yayınlanmış ve 2012 yılında Grimme Ödülü'ne lâyık görülmüştür. 2016 yılında ise Karin Kaçi ve Jan Braren tarafından kaleme alınarak dijital evrende siber zorbalığın ve onun neden olduğu bireysel trajediyi sergileyen bir gençlik romanı olarak Carlsen yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Roman, Jakob'un kişisel videosunun izinsiz paylaşılması sonucu maruz kaldığı siber zorbalığın, onun ruhsal ve fiziksel bütünlüğünü nasıl tehdit ettiğini ve en sonunda intiharına uzanan süreci konu edinir. Jakob'un intiharıyla sonuçlanan süreç bu bakımdan dijital şiddetin yalnızca bir vaka olmadığını, aynı zamanda teknolojik ağların ve veri akışlarının etik ve ontolojik sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu yönüyle de posthümanist eleştirel bir okuma için verimli bir örnek oluşturmaktadır. Çalışma, *Homevideo* romanını psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlarla sınırlı kalmaksızın, posthümanist bir çerçeve üzerinden okumayı amaçlamaktadır. Posthümanizm, yapısal farklılıklar ve ontolojik kategoriler arasındaki sınırların, örneğin insan-teknoloji, insan-hayvan ve organik-inorganik gibi ikilikler, yer değişimi olarak tanımlanmaktadır (Braidotti, 2013, s. 89-90). Posthümanist kuramın esaslarına göre teknoloji, artık pasif bir araç olmaktan öte; insan bedeni ve kimliğiyle iç içe geçmiş melez bir varoluş üreten aktif bir fail olarak konumlandırılmaktadır (Hayles, 1999, s. 3). *Homevideo* romanında Jakob'un intiharıyla sonuçlanan trajedi hem bir bireysel yok oluş olarak okunabilir hem de dijital failerin ve sosyal ağların üretimiyle ortaya çıkan bir "yavaş şiddet" (Nixon, 2011) biçimine de örnek olabilir. Bu bağlamda çalışmada *Homevideo* romanındaki siber zorbalık ve intihar olgusu posthümanist kuramın sunduğu eleştirel araçlarla irdelenecektir. Romanın baş kahramanı Jakob'un trajedisi

üç temel posthümanist kavram üzerinden irdelenecektir: Rosi Braidotti'nin “posthüman özne” (posthuman subject) kavramı, Aktör-Ağ Teorisi'nden ortaya çıkan “dijital faillik” (digital agency) kavramı ve Rob Nixon'ın “yavaş şiddet” (slow violence) kavramı. Her biri özgün bir kuramsal yönü temsil etse de, bu üç kavram posthümanist çerçevede ortak bir düşünsel zeminde buluşur ve posthümanist kuramın temel önermeleri olan insan-teknoloji ilişkisinin melez ve iç içe geçmiş doğasını, insan olmayan aktörlerin failliğini ve şiddetin sadece anlık değil; zamana yayılan bir süreç olduğunu somutlaştırmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada Jakob'un intiharı da tekil bir olay olarak değil; zamana yayılmış, teknolojik faillerin de dahil olduğu, karmaşık bir ağ sistemi içinde gerçekleşen ve kurbanın bedensel ve ruhsal (ontolojik) bütünlüğünü aşındıran bir sürecin sonucu olarak öngörülmektedir.

Siber zorbalık üzerine yapılan çalışmalar konuya genellikle psikolojik ve sosyolojik perspektiflerden yaklaşmaktadır (Dursun vd. 2020; Yıldız & Demir, 2021), ancak bu dijital şiddetin bedensel ve ruhsal bütünlüğü parçalanmasında teknolojinin aktif rolü kuramsal olarak yeterince alınmamıştır. Bir gençlik romanı örneğinde ve edebiyat özelinde bu boşluğu doldurmaya çalışarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

- *Homevideo* romanında siber zorbalığın zamana yayılmış, görünmez ve birikimli etkileri romanda nasıl temsil edilmektedir ve Rob Nixon'ın “yavaş şiddet” kavramıyla nasıl açıklanabilir?

- Dijital teknolojiler (kamera, sosyal medya, video paylaşım ortamları vd.) Aktör-Ağ Teorisi (ANT) çerçevesinde Jakob'un intihar süreci ile ilgili olarak nasıl bir “dijital faillik” işlevi üstlenir?

- Rosi Braidotti'nin posthüman özne kavramına bağlı kalarak Jakob'un insan-teknoloji melezli bir varlık olarak bedenselliği, dijital şiddetle birlikte nasıl dönüşür ve intihar kararıyla nasıl ilişkilidir?

Bu sorulara cevap bulmak amacıyla romanın yakın okuması yapılarak Jakob'un kamera ile olan ilişkisi, kendisine ait özel videonun internette yayılma süreci ve Jakob'un sosyal çevresiyle olan etkileşimlerini betimleyen sahneler irdelenecektir. Romandan yapılacak doğrudan alıntılar herhangi bir kronolojik sıra izlememekle birlikte kuramsal argümanlara somut örnekler sunacaktır.

Kavram Tanımları

Posthüman Özne

İnsana dair düşünsel yolculuğun başlangıcında ideal insan fikri yer almaktadır. Bu ideal ilk kez Protagoras tarafından dile getirilen “insan her şeyin ölçüsüdür” ifadesiyle formüle edilmiş ve ardından İtalyan Rönesansı'nda evrensel bir model olarak yeniden şekillendirilmiştir. Leonardo da Vinci'nin Vitruvius Adamı figürü, bu anlayışın bir görsel simgesi olarak öne çıkmakta ve yalnızca bedensel mükemmelliği değil aynı zamanda zihinsel, söylemsel ve manevi değerleri de temsil etmektedir. Böylece “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” düsturuyla uyumlu bir biçimde insanın hem fiziksel hem de düşünsel bütünlüğü vurgulanmaktadır. Vitruvius Adamı'nın taşıdığı simgesel anlam Hümanizm doktrininin de özünü yansıtmaktadır. Bu bağlamda Hümanizm, insanı yalnızca doğanın bir parçası olarak

değil, aynı zamanda sürekli bir dönüşüm içinde olan bir varlık olarak kabul etmektedir (Braidotti, 2013, s. 13).

Posthümanizm, geleneksel hümanist düşüncenin tarihsel bir gerileme sürecine girdiğini varsayar ve onun insanı merkeze alan anlayışına karşılık alternatif düşünme biçimleri geliştirmeye yönelerek insan öznesinin farklı biçimlerde kavramsallaştırılmasının yollarını arar (Braidotti, 2013, s. 37). Ferrando'ya (2019) göre düşünme, sadece insana özgü bir yeti olarak ele alınmamalı; aksine hem insan hem de insan olmayan varlıkların ortak bir etkinliği olarak görülmelidir. Bu yaklaşım, insanı merkezi bir özne olarak kabul eden geleneksel anlayıştan uzaklaşmakta ve onun yerine insanı organik ve inorganik öznelerle dinamik ilişkiler kuran, bu ilişkiler aracılığıyla düşünen bir varlık olarak yeniden tanımlamaktadır (s. xii). Böylelikle düşünme, yalnızca bireysel bir faaliyet değil; ilişkiler yoluyla ağlar içinde şekillenen ve farklı varlık biçimleriyle etkileşim halinde olan bir süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu bağlamda Braidotti'nin "posthüman özne" kavramı hümanizmin rasyonel ve biyolojik sınırlarıyla tanımlı insan anlayışına karşı çıkarak insanın teknoloji, doğa ve diğer varlıklarla dinamik bir ilişki içinde olduğunu ve bu sebeple de melez bir yapıya sahip olduğunu savunmaktadır:

İnsan ve teknolojik öteki arasındaki ilişki, çağdaş bağlamda değişmiş ve daha önce hiç görülmemiş bir yakınlık ve ihlal düzeyine ulaşmıştır. İnsan sonrası durum, organik ve inorganik, doğmuş olan ve imal edilmiş olan, et ve metal, elektronik devreler ve organik sinir sistemleri gibi yapısal farklar ve ontolojik kategoriler arasındaki ayrım çizgilerini yerinden eden bir kuvvettir (Braidotti, 2021, s. 116).

İnsan ile insan olmayan (teknoloji, çevre, hayvan vb.) arasındaki ilişkinin sınırlarının kalkması posthüman öznenin sabit bir kimliğe sahip olmak yerine sürekli bir "oluş" halinde olduğuna işaret etmektedir (Braidotti, 2021, s. 51-52). Bu anlayış dijital çağda insan ve teknoloji arasındaki ilişkinin anlaşılması için büyük önem taşımaktadır.

Dijital Faillik

Aktör-Ağ Teorisi (ANT), toplumsal düzenin oluşumunu sadece insan merkezli yaklaşıma bağlı kalmaksızın insan dışı aktörlerin (teknoloji, yazılımlar, algoritmalar gibi) de katılımıyla açıklayan bir yaklaşımdır ve Bruno Latour, Michel Callon ve John Law gibi düşünürler tarafından geliştirilen bu teori (Latour, 2005, s. 10), sosyal hayatı insan ve insan olmayan aktörlerin oluşturduğu heterojen ağlar olarak kabul etmektedir (Latour, 2005, s. 75). Aktör-Ağ Teorisi'nin güçlü iddiası, failliğin yalnızca insana özgü bir nitelik taşımadığı; teknolojilerin, nesnelerin, makinelerin birer aktör olarak olayların akışını şekillendirebildiğidir (Markelj & Bueno, 2023, s. 1066-1067). Bu bağlamda teknolojinin insanların kullandığı pasif bir araç olmaktan ziyade, ağın aktif ve etkileşimli bir bileşeni olduğu anlaşılmaktadır.

Aktör-Ağ Teorisi ve dijital faillik kavramı, posthümanist kuramın odak noktasında bulunan "insan-merkezcilik karşıtlığı" ilkesinin somut bir örneği olarak yer almaktadır. Geleneksel hümanist düşünce, failliği sadece insan öznelerine uygun görürken, posthümanist kuram failliğin "dağıtık" ve "ilişkisel" olduğunu savunmaktadır:

Posthüman faillik kapsayıcı ve dağınıktır; hiyerarşik tutumlar, katı düalist modeller ve asimilasyon teknikleri yerine karşılaşma, tanıma ve ilişkisellik stratejilerini kullanan varoluş

biçimlerinde izlenebilir. Bu farkındalık düzeyi, günlük yaşam pratiklerimizde posthüman özneyi harekete geçirir. Kendimize açık ağlar olarak eriştiğimizde, bu gezegen üzerindeki etkimizin, sonuçlarımızın ve duygularımızın, birbirine dolanmış, incelikli ve dağınık biçimlerde tezahür ederek nasıl geniş ve kapsamlı olduğunu daha net algılayabiliriz; bu, bir posthümanist olarak var olma niyetine doğru önemli bir adımdır, zira bu anlayışta, teori ile pratik arasındaki ayrım artık sürdürülebilir değildir (Ferrando, 2019, s. 187-188)².

Aktör-Ağ Teorisi'nin (ANT) insan olmayan aktörleri de failliğe dahil eden yaklaşımı, posthümanist kuramın insan ile teknoloji, doğa ve diğer varlıklar arasındaki sınırları sorgulayan ve geçirgen hale getiren anlayışıyla örtüşmektedir. Bu durum, insanı yalnızca kendi başına eylemde bulunan bir özne olarak değil, çevresindeki insan dışı varlıklarla birlikte ve onların etkisiyle eylemde bulunan ve onlarla bir ilişkisi olan özne olarak yeniden tanımlamaya olanak tanımaktadır. Bu bağlamda “dijital faillik” (digital agency), posthümanist kuramın teknolojiye yaklaşımını somutlaştıran bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Dijital teknolojiler, algoritmalar, veri akışları vs. yalnızca insanın kullandığı araçlar değil, ağ içinde güç ve etki sahibi olan, failliği paylaşan ortaklardır. Dolayısıyla “dijital faillik”, hem Aktör-Ağ Teorisi'nin “dağıtık” faillik anlayışını hem de posthümanizmin “ilişkisel” özne yaklaşımını birleştirerek, dijital çağda failliğin nasıl üretildiğine dair kapsamlı bir kuramsal zemin sunmaktadır. Bu zemin, dijital şiddet ve mahremiyet ihlali gibi olguları yalnızca bireysel psikolojik düzeyde değil, insan olmayan aktörlerin de dahil olduğu ağ ilişkileri içinde irdelemeye olanak tanımaktadır.

Yavaş Şiddet

Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (2011) adlı eserinde bahsettiği “yavaş şiddet” kavramı ile anlık olmayan, ancak zamana ve mekâna yayılarak yıkıcı etkiler yaratan şiddet biçimini şöyle tanımlamaktadır:

Yavaş şiddet derken, yavaş yavaş ve gözden uzak bir şekilde gerçekleşen, zaman ve mekân içinde yayılan, gecikmeli bir yıkım olan ve genellikle şiddet olarak görülmeyen yıpratıcı bir şiddeti kastediyorum (Nixon, 2011, s. 2)³.

Bu kavram dijital çağın yeni şiddet biçimlerini de kavrayabilmek için ayrı bir perspektif sunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle dijital teknolojilerle farklı biçimlere bürünen şiddetin “dijital şiddet” olarak nasıl ortaya çıktığını ve hangi eylemleri kapsadığını anlamak gereklidir:

Alan yazın araştırmalarında çoğunlukla siber zorbalık, sanal zorbalık, siber şiddet, siber taciz, çevrimiçi şiddet, ısrarlı takip gibi farklı adlandırmalarla anılan dijital şiddet eylemleri temelde bilgisayar ve cep telefonları gibi bilişim teknolojileri aracılığı ile gerek sosyal ağlar, bloglar üzerinden gerek dijital oyunlar ile gerekse kısa mesaj ya da e-posta gibi sayısal temelli araçlar ya da uygulamalar dolayısıyla kişilere hakaret etme, tehditte bulunma, aşağılama, taciz etme gibi eylemleri ifade etmektedir (Sarışın, 2023, s. 29-30).

² **Metnin aslı:** “Posthuman agency is extensive and diffuse; it can be traced in the modes of existence that employ strategies of encounter, recognition, and relationality, rather than hierarchical attitudes, rigid dualistic models, and assimilative techniques. This level of awareness sparks the posthuman in our daily practices of living. Once we access ourselves as open networks, we can perceive, more clearly, how our impact, effects, and affects on this planet are broad and extensive, manifesting in entangled, subtle, and diffuse ways; this is a crucial step toward the intention of existing as a posthumanist, because, in this understanding, the separation between theory and practice is no longer sustainable”

³ **Metnin aslı:** “By slow violence I mean a violence that occurs gradually and out of sight, a violence of delayed destruction that is dispersed across time and space, an attritional violence that is typically not viewed as violence at all”

Bir dijital şiddet türü olan siber zorbalık Nixon'un tanımladığı gibi genellikle anlık bir olay olarak değil, sürekli olarak kurbanın psikolojik ve sosyal varlığını yavaş yavaş aşındıran bir süreç olarak işlemektedir. Bu bağlamda siber zorbalığı “dijital yavaş şiddet” olarak kavramsallaştırmak yerinde olacaktır (Brydolf-Horwitz, 2018, s. 3). Ayrıca “dijital yavaş şiddet” kavramını da posthümanist kuramın insan olmayan unsurları da fail olarak kabul etmesiyle doğrudan ilişkilidir, zira bu şiddet biçiminde dijital teknolojilerin ve platformların şiddet sürecindeki aktif rolü öne çıkmaktadır.

Homevideo: Jakob'un İntiharına Posthümanist Bir Yaklaşım

İçeriğe Dair

Karen Kaçi ve Jan Braren'in kaleme aldığı bu gençlik romanı, genç bir lise öğrencisi olan Jakob Moormann'ın ebeveynlerinin ayrılık sürecinin onda yarattığı duygusal kargaşayı ve siber zorbalığın yıkıcı duygusal etkileri altında ezilmesini konu almaktadır. Jakob, polis memuru olan babası Claas Moormann ve hemşire olan annesi İrina Moormann'ın aile içi tartışmalarının yol açtığı duygusal çöküşün pençesindedir. Bu durum hem okuldaki başarısını hem de arkadaşları ile olan ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Ancak bu buhranlı yaşama rağmen Jakob iç dünyasında mutluluğun yollarını aramaktadır ve bu yolda en iyi dostu kamerasıdır. El kamerasıyla her anını kayıt altına alarak video günlükleri oluşturmak ona keyif vermektedir. Jakob her sabah karşılaştığı Hannah'dan hoşlanmakta ve onu düşünmeden edememektedir. Hannah da Jakob'un hislerine karşılıksız değildir.

Ayrılık aşamasındaki annesinin bir anlık dikkatsizliği yüzünden Jakob'un hayatı alt üst olur. Jakob'un evde olmadığı bir gün okul arkadaşları Henry ve Erik kapıyı çalarlar ve Jakob'un kamerasını ödünç isterler. Kamerayı alıp oradan uzaklaşan Henry ve Erik, hafıza kartında Jakob'un özel videolarına erişirler. Henry, Jakob'u özel videosunu internette ifşa etmekle tehdit eder. Babası Claas Moormann kamerayı geri alır, ancak içinde hafıza kartı yoktur ve Jakob'un özel bir anına ait olan bir video tüm sosyal ağlarda yayındadır. Jakob ve Hannah artık birçok kişinin hedefi halindedirler ve hem internette hem de okulda zorbalığa uğramaktadırlar. Ailesi durumun ciddiyetini tam olarak kavrayamadan ona yardım etmeye çalışır, ancak Jakob'un içe dönüklüğü ve yalnızlığı onu tek bir yola götürür: İntihar.

Posthüman Öznelliğin İnşası

Romanın arka kapak metninde yer alan “Jakob'un kamerası bir günlük gibidir” (Kaçi & Braren, 2016)⁴ ifadesi kameranın Jakob için ne anlama geldiğini ortaya koymaktadır. Bu metaforla kameranın sıradan bir teknolojik araç olmadığı, aksine Jakob'un en mahrem duygularını ve deneyimlerini kaydettiği bir sırdaşı olduğu vurgulanmaktadır. Günlük, öznelliğin ifade alanı olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır, ama Jakob'un bu mahrem alanı dijital bir cihaza taşıması onun posthüman bir özne olmasının ilk işaretidir. Bu, aynı zamanda Braidotti'nin posthüman özne kavramsallaştırmasında vurguladığı insan ile insan olmayan arasındaki ilişkinin sınırlarının bulanıklaştığına (Braidotti, 2021, s. 116) dair somut bir örnektir.

⁴ Metnin aslı: „Jakobs Kamera ist wie ein Tagebuch”

Bununla birlikte daha ilk sayfalarda Jakob'un yıllarca çektiği videoların içeriklerine dair bir açıklama yer alır:

İlk kayıtları sadece aileyi gösteriyordu: Claas ve Irina, hastanede yeni doğmuş Amelie ile. Paskalya yumurtalarını boyama. [...] Yaz ortasında et fondü. Amelie'nin ilk doğum günü mumu ve bu vesileyle Jakob'a hediye ettikleri gitar. Amelie, Irina'nın ona dizdiği sandalye parkurunda tırmanıyor. Aile, Falkensteiner kıyısında kırmızı-altın akşam güneşinde, kareli masa örtüsü, hasır sepet, ekmekler, nehir, margarin reklamı kadar gerçek dışı (Kaçi & Braren, 2016, s. 8)⁵.

Jakob'un kamerasına ait kayıtların bir kronolojisi olan bu özel anların kameranın belleğinde bulunması ve erişilebilir olması, kameraya Jakob'un dünyayı algılama ve anlamlandırma biçimini şekillendirme işlevi kazandırmaktadır. Zamanla Jakob'un videolarındaki değişim, kamera ile olan bu simbiyotik ilişkiyi daha detaylı anlamaya bir fırsat sunar: "Claas ve Irina artık onun videolarında görünmüyordu. Bir noktada Jakob'un görüş alanından kaybolmuşlardı. Tıpkı onun da onlarınkinden kaybolduğu gibi" (Kaçi & Braren, 2016, s.8)⁶. Buradan Jakob'un kamera ile neredeyse bütünleştiği, hayatının her anını onun aracılığıyla sakladığı ve kameranın varoluşunu somutlaştıran bir nesne olduğu anlaşılmaktadır. Kamerasıyla arasındaki ilişki duygusal olmanın yanında bedenseldir ve kamera Jakob'un bedeninin bir uzantısı gibi tasvir edilmektedir:

[...] Dün akşam kamerası ile Hannah için kaydettiği mesajı düşündü. Elbette onun asla almaması gereken bir mesajdı. Sesli bir metin içeren bir tür hareketli özçekimdi (Kaçi & Braren, 2016, s. 28)⁷.

Burada yer alan "hareketli özçekim" ifadesi kameranın Jakob'un kendini ifade etme biçiminin bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Kamera yeri geldiğinde onun hem sesidir hem gözüdür, adeta bedeninin dijital bir uzantısıdır. Kameraya yüklenen bu işlev Jakob'u insan ve teknolojinin birleşiminden bir varlık haline getirmektedir.

Dijital Faillik ve Kamera

Jakob'un posthüman bedenselliği, kamerasının hafıza kartındaki bir videonun sınıf arkadaşları tarafından çalınarak internette yayılmasıyla birlikte parçalanmaya başlar. Bu kritik an Jakob'un videonun yayıldığını fark ettiği andır:

Son saatlerin en çok paylaşılan videosuydu. Herkese açık değil. Sadece arkadaşlar. Ve arkadaşların arkadaşları. Ve onların arkadaşları. Ve onların da arkadaşları. Jakob'un tanımadığı, ama şimdi onu tanıyan arkadaşlar. Gerçekten arkadaş olduklarını düşündüğü arkadaşlar (Kaçi & Braren, 2016, s. 124)⁸.

Jakob'un yaşadığı bu trajediyi sadece zorbalığı uygulayan insan failler (Jakob'un arkadaşları) ile açıklamak yeterli olmayacaktır. Siber zorbalık, insan ve insan olmayan

⁵ **Metnin aslı:** „Seine ersten Aufnahmen zeigten ausschließlich die Familie: Claas und Irina mit der frisch geborenen Amelie im Krankenhaus. Ostereier bemalen. [...] Fleischfondue im Hochsommer.

Amelies erste Geburtstagskerze und die Gitarre, die sie Jakob zu diesem Anlass schenkten. Amelie, sich durch den Stühleparcours hangelnd, den Irina ihr aufreht. Die Familie in der rotgoldenen Abendsonne am Falkensteiner Ufer, kariertes Tischtuch, Bastkorb, Brote, der Fluss, so unwirklich wie Margarinewerbung. [...]“

⁶ **Metnin aslı:** „Claas und Irina tauchten nicht mehr in seinen Videos auf. Irgendwann waren sie aus Jakobs Sichtfeld verschwunden. So wie er aus ihrem“

⁷ **Metnin aslı:** „Jakob dachte an die Botschaft, die er gestern Abend mit seiner Kamera für Hannah aufgenommen hatte. Eine Botschaft, die sie natürlich nie erhalten durfte. Es war eine Art bewegtes Selfie, mit gesprochenem Text.“

⁸ **Metnin aslı:** „Es war das meistgeteilte Video in den letzten Stunden. Nicht öffentlich. Nur Freunde. Und Freunde von Freunden. Und deren Freunde. Und deren Freunde. Freunde, die Jakob nicht kannte, die ihn jetzt kannten. Freunde, von denen er dachte, es wären wirklich welche.“

aktörlerin oluşturduğu karmaşık ağ içinde gerçekleşmektedir. Bu ağın en önemli insan olmayan aktörleri ise Jakob'un kamerası ve videonun yayıldığı sosyal medya platformlarıdır. Aktör-Ağ Teorisi'nin sunmuş olduğu "dijital faillik" kavramını somut biçimde örneklendirmektedir. Jakob'un bir parçasıymış gibi tasvir edilen kamera artık onun kontrolüne tabi bir nesne değildir. Bu bağlamda, insan olmayan aktörler sadece şiddetin gerçekleştiği yer değil, aynı zamanda şiddeti yapılandıran ve yayılmasına olanak sağlayan faillerdir. Videosunun büyük bir hızla yayılmasına karşılık Jakob'un sözleri bunu doğrular niteliktedir: "Jakob battaniyeyi başına çekti ve hıçkırarak ağlamaya başladı: "Herkesin cep telefonunda var bu, dostum! Kendimi hemen vurabilirim!" (Kaçi & Braren, 2016, s. 139)⁹. Jakob'un videosunun yayılmasına tepkisi bir bakıma ruhsal varlığının parçalanmaya başlamasını bedensel olarak da deneyimlediğine işaret eder:

Uzatma kablosuna bir tekme attı ve o yüz ifadesi karanlıkta yok oldu. Jakob, yakasını sımsıkı kavradı ve tişörtünü yüzüne çekti. Ancak o sözler kafasının içinde kalmaya devam etti ve haklıydılar.

Senin beynini s*ktiler herhalde, moruk! (Kaçi & Braren, 2016, s. 124)¹⁰.

Jakob'un internette yayılan videosunun altına gelen yorumları gördükten sonra tişörtünü yüzüne çekmesi kendi bedenine yabancılaşmasını ve ondan kurtulma isteğini simgelemektedir. Sözlerin zihninde yer etmesi ise dijital şiddetin artık zihnine sızdığına ve yavaş yavaş onu tüketeceğine dair bir işarettir. Bu bağlamda Jakob'un çok sevdiği kamerası onun bedenini ve sosyal varlığını aşama aşama ortadan kaldıran bir silaha dönüşmüştür. İnsan olmayan aktörlerin Jakob üzerinde yarattığı bu dayanılmaz baskı onu hayatına son vermeye iter:

Dolap kapısı bir vuruşla kapandı. Ağlayarak halının üzerine yığıldı, inlemiyordu, yüksek sesle hıçkırıyordu. Sonra, yanan bir evden son anda atlayan biri gibi nefes nefese kaldı. Ama duman çoktan zihnini bulandırmıştı (Kaçi & Braren, 2016, s. 176)¹¹.

Burada kullanılan yanan evden son anda atlayan kişi metaforu Jakob'un yaşamış olduğu travmanın ne denli yoğun ve sancılı olduğunu gösterirken, dumanın onun zihnini çoktan bulandırmış olması ise artık yaşama dair net bir görüşünün kalmaması olarak değerlendirilebilir. Jakob'un intiharı insan ve insan olmayan aktörlerin kolektif olarak işlerliğinin bir sonucudur.

Siber Zorbalığın "Yavaş Şiddet" Bağlamında Ortaya Çıkışı

Siber zorbalık, dijital teknolojilerin kullanımıyla ortaya çıkan etkileşim olanakları sayesinde çevrimiçi ortamlarda sistematik olarak üretilen bir zarar biçimidir. Bu davranış biçimi sosyal medya ağları, anlık mesajlaşma uygulamaları ve çevrimiçi oyun platformları gibi dijital ortamlarda belirli bireyleri hedef alarak onları korkutma, taciz etme, aşağılamaya yönlendirme ya da utandırma amacı taşımaktadır (Türkşen, 2021, s. 514). Bu şiddet türü, yalnızca bireysel niyetlerin değil, aynı zamanda dijital platformların sunduğu anonimlik, hız ve

⁹ **Metnin aslı:** „Jakob zog sich die Decke über den Kopf und schluchzte auf: »Die haben das doch alle auf ihren Handys, Mann! Ich kann mich doch gleich erschießen!“

¹⁰ **Metnin aslı:** „Ein Tritt auf die Steckerleiste und diese Fratze verpuffte im Schwarz. Jakob krallte sich an seinem Kragen fest und zog das T-Shirt über sein Gesicht. Aber die Worte blieben in seinem Kopf und sie hatten Recht
Dir hammse wohl ins Hirn gefickt, Alter!“

¹¹ **Metnin aslı:** „Mit einem Schlag schmettete die Schranktür ins Schloss. Weinend brach er auf dem Teppich zusammen, er wimmerte nicht, er schluchzte laut. Dann schnappte er nach Luft, wie jemand, der im letzten Moment aus einem brennenden Haus gesprungen war. Aber der Rauch hatte ihm schon die Sinne vernebelt.“

yayılabilirlik gibi yapısal özelliklerin etkisiyle de şekillenmektedir. Bu bağlamda Rob Nixon’a ait “yavaş şiddet” kavramı siber zorbalığı ve etkilerini anlamada faydalı olacaktır. Nixon (2011), ortaya attığı bu kavramın yavaş gelişen, zaman içinde biriken ve görünmez ancak derin etkilere sahip özelliklerine dikkat çekmektedir. Bu özellikler ise siber zorbalığın doğası ile doğrudan örtüşmektedir. Siber zorbalık, içeriklerin kalıcılığı ve sürekli dolaşımında olması, ilgili platformların duruma müdahale etmemesi gibi sebeplerle mağdurun psikolojik, sosyal ve bedensel bütünlüğünü zamanla aşındıran bir şiddet türüne dönüşmektedir. Dolayısıyla siber zorbalığı irdeleyebilmek ve kavrayabilmek için sadece fail-kurban ilişkisine odaklanmak yanlış olur, bununla birlikte “yavaş şiddet”in dijital ağlar içinde üretimini ve sürekliliğini sağlayan ilişki ağını ortaya çıkarmak gereklidir.

Jakob’un intiharı videonun yayılmaya başladığı anda gerçekleşen ani bir olay değildir. *Homevideo* romanı, bu intihar sürecini Nixon’un “yavaş şiddet” kavramının tüm özelliklerini sergileyebilecek biçimde adım adım işlemektedir. Jakob, özel bir anına ait olan videonun kısa sürede yayılmasından sonra taciz ve aşağılama mesajlarına maruz kalır:

Sohbet penceresi hemen açıldı, başlangıç programıydı. Mesajlar yüklenirken durmadan bip sesi çıkardı. Otuz dört, otuz beş, otuz altı, otuz yedi, otuz sekiz...

İlki şunu söylüyordu:

S*kt*r git! pis homo makarna.

Onu kapattı. Bir sonraki belirdi:

Ne kadar azgın olmak gerekiyor lütfen???

Onu kapattı. Bir sonraki belirdi:

Jakob or*spu çocuğu s*byancı, sen en aptal domuzsun!!!! seni görürsem suratına vururum (Kaçi & Braren, 2016, s. 161-162)¹².

Bu sahne siber zorbalığın yukarıda bahsedilen zamana yayılma ve birikme özelliklerini çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Özellikle gelen mesajların sayısının sürekli olarak artması aşındırıcı olduğuna da işaret etmektedir. Jakob’un gelen her mesajı kapatmasının hemen ardından bir yenisinin daha gelmesi siber zorbalığın bir “dijital yavaş şiddet” türü olarak döngüsel işleyişini ve mağdurun da çaresizliğini göstermektedir. Her yeni gelen mesaj Jakob’un ruhsal direncini giderek aşındırmaktadır ve bu sarmalın en başında Jakob için en yıkıcı darbe kız arkadaşı Hannah’tan gelir:

“Bir şey yapamam! Bunu sana ben göndermedim! Henry ve Erik kameramı çaldılar!« »Mesele bu değil! Sen gerçekten çok iğrençsin!«

»Peki ben neyi yanlış yaptım?«

Hannah bir an sessiz kaldı. Cevap yoktu.

¹² **Metnin aslı:** „Das Chatfenster öffnete sich prompt, es war sein Startprogramm. Es piepte ununterbrochen, während sich die Nachrichten noch luden. Vierunddreißig, fünfunddreißig, sechsunddreißig, siebenunddreißig, achtunddreißig...

Die erste sagte:

Fick dich! versiffte schwule Nudel

Er drückte sie weg. Die nächste poppte auf:

Wie notgeil muss man bitte schön sein???

Er drückte sie weg. Die nächste poppte auf:

Jakob hurensön kinderfiker, du bist dummste Schwein!!!! wenn ich dich seh hau ich dich in die frese“

»Peki ya ben? Artık herkesin gözünde bir sürtüğüm!«” (Kaçi & Braren, 2016, s. 132)¹³

Hannah’ın bu yıkıcı sözleri daha en başında Jakob için bir sosyal ölümdür. Jakob’un, Hannah’yı zor duruma düşürdüğünü hissetmesi ve bunun üzerine sevdiği kişi tarafından reddedilmesi dijital şiddetin Jakob’un en derin duygusal bağlarını da yok etmeye başladığının bir göstergesidir.

Dijital şiddet, Jakob’un maruz kaldığı siber zorbalık, sadece internetteki platformlarla sınırlı kalmaz. Sosyal ağlar aracılığıyla onun bulunduğu fiziksel mekanlara da sızar. Annesi ve babasının okul müdürü ile görüşmeye geldiği sırada okul arkadaşlarının Jakob ile alay etmesi “yavaş şiddet”in mekâna yayılımına bir örnektir:

Jakob, yan taraftaki cam cepheden, karşı koridorda sınıfından iki çocuğu gördü. Ona paralel yürüyüp avludan ona el sallıyorlardı, sonra da kasıklarını tutup gülmekten iki büklüm oldular” (Kaçi & Braren, 2016, s. 147)¹⁴.

Nixon’ın “yavaş şiddet” tanımındaki “görünmezlik” Jakob’un maruz kaldığı zorbalıkta da mevcuttur. Evlilik sorunlarıyla uğraşmalarından dolayı oğullarının maruz kaldığı bu şiddetten bihaber olan ebeveynler, Jakob’un sessiz çılgınlığını duymakta yetersiz kalırlar:

Claas ve Irina artık videolarında görünmüyorlardı. Bir gün, Jakob’un görüş alanından kayboldular. Tıpkı Jakob’un onların görüş alanından kaybolduğu gibi” (Kaçi & Braren, 2016, s. 9)¹⁵.

Jakob’un ailesiyle olan bağlarının zayıflaması ve giderek görünmez hale gelmesi onun maruz kaldığı şiddetin de görünmez kalmasına sebep olacaktır. Siber zorbalığın yarattığı dijital kayıtlar somut olsa da Jakob’un aile içindeki izolasyonu bu şiddetin etkilerini “görünmez” kılar ve yardım mekanizmaları gerektiği gibi işlerlik göstermez.

Sonuç

Çalışmada, Karen Kaçi ve Jan Braren’in *Homevideo* adlı gençlik romanı posthümanist kuramın eleştirel araçlarıyla okunmuş, siber zorbalık ve intihar olgusuna yeni bir yaklaşım getirmeye çalışılmıştır. Rob Nixon’un “yavaş şiddet”, Aktör-Ağ Teorisi’nin “dijital faillik” ve Rosi Braidotti’nin “posthüman özne” kavramları; Jakob Moormann’ın intihar sürecinin sadece bireysel psikolojik bir çöküş olmadığını, aynı zamanda teknolojik faillerin de dahil olduğu, zamana yayılmış birikimli olarak karmaşık bir ağ içinde gerçekleşen ve kurbanın hem bedensel hem de ruhsal bütünlüğünü aşındıran bir süreç olduğunu göstermiştir. Bu üç kavram, posthümanist kuramın farklı ancak birbirine bağlı boyutlarını temsil etmektedir ve *Homevideo* romanını bu bağlamda irdelemek için bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. “Posthüman özne”, Jakob’un teknoloji ile iç içe geçmiş melez kimliğini kavramayı sağlamaktadır. “Dijital faillik” kavramı bu melez kimliğin oluşumunda ve yıkımında teknolojilerin ve aktörlerinin aktif rolünü göstermektedir. “Yavaş şiddet” kavramı ise bu yıkım sürecinin zamana yayılmış, birikimli ve

¹³ **Metnin aslı:** „»Ich kann nichts dafür! Ich hab dir das nicht geschickt! Henry und Erik haben meine Kamera geklaut!«

»Darum geht's nicht! Du bist echt so ekelhaft!«

»Aber was habe ich denn falsch gemacht?«

Hannah verstummte kurz. Da war keine Antwort.

»Und was ist mit mir? Ich bin jetzt für alle die Schlampe!«“

¹⁴ **Metnin aslı:** „Durch die Glasfront an der Seite entdeckte Jakob zwei Jungs aus seiner Stufe im Gang gegenüber. Sie liefen parallel zu ihm und winkten ihm über den Innenhof, packten sich dann an die Eier und krümmerten sich vor Lachen.“

¹⁵ **Metnin aslı:** „Claas und Irina tauchten nicht mehr in seinen Videos auf. Irgendwann waren sie aus Jakobs Sichtfeld verschwunden. So wie er aus ihrem.“

aşındırıcı doğasını yansıtmaktadır. Bu üç kavramla birlikte posthümanist kuramın temel önermesi somut bir hal almaktadır: İnsan, teknoloji ve çevre arasındaki sınırlar bulanıktır ve dijital şiddet ya da buradaki biçimiyle siber zorbalık sadece insan faillerin eylemleri olarak değil, aksine insan ve insan olmayan aktörlerin oluşturduğu karmaşık ağlar içinde gerçekleşen bir süreç olarak anlaşılmalıdır.

Jakob'un intihar süreci bu açıdan bakıldığında sadece psikolojik bir çöküş değil, onu yavaş yavaş tüketen bir "dijital yavaş şiddet" olarak algılanması gereken bir süreçtir. Jakob'un maruz kaldığı sürekli taciz ve aşağılanma onun öznelliğini ve sosyal varlığını birikimli bir biçimde aşındırmıştır. Jakob'un intiharı sadece insan faillerin eylemlerinin bir sonucu değildir. Bu süreçte başta Jakob'un kendi kamerası olmak üzere, sosyal medya platformları ve video paylaşım siteleri gibi teknolojik araçlar aktif "dijital failler" olarak rol oynamışlardır. Kamera, Jakob'un posthüman bedenselliğini inşa eden bir araç iken, kontrolü kaybolduğunda onun yok oluşuna sebep olan bir faile dönüşmüştür. Dijital platformlar ise şiddetin yayılmasını ve sürekli hale gelmesini sağlayan ve böylelikle şiddeti yapılandıran internet araçları işlevine sahiptirler.

Jakob, kamerasıyla bütünleşmiş, onunla simbiyotik bir bağı olan bir "posthüman özne"dir. Siber zorbalık ise bu bağlamda sadece bir kimliğe değil, aynı zamanda tekno-bedensel bir varoluşa yönelik bir saldırdır ve insanoğlunun teknolojiyle birlikte yaşamı sürdüğü müddetçe bu tür saldırılara maruz kalma ihtimali de hep var olacaktır. Son olarak, *Homevideo* romanı dijital çağda insan olmanın ve şiddete maruz kalmanın ne anlama geldiğinin yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koyan güçlü bir örnektir. Jakob'un trajedisi aynı zamanda dijital çağın da bir trajedisidir. Bunu anlamak ve benzerlerini önleyebilmek için teknolojinin artık bir araç olmaktan öte aktif bir faile dönüştüğünü kabullenmek gereklidir. Bu bağlamda dijital okuryazarlığın ve dijital etiğin gelişimine ve bilhassa gençler tarafından özümsemesine katkı sağlamak büyük önem arz etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin de bu trajik örnekler karşısında daha dikkatli olmaları, medya okuryazarlığı konusunda kendilerini geliştirmeleri ve gelişen dijital teknoloji dünyasını çok yakından takip ederek olası tehlikelere karşı farkındalık sahibi olmaları artık zorunlu bir hale dönüşmüştür.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2021). *Türkiye’de dijital şiddet araştırması*. <https://turkiye.unfpa.org/tr/publications/t%C3%BCrkiyede-dijital-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1-2021>
- Braidotti, R. (2013). *The posthuman*. Polity Press.
- Braidotti, R. (2021). *İnsan sonrası* (Çev. Ö. Karakaş, 4. baskı). Kolektif Kitap. (Orijinal çalışma 2013 yılında yayımlandı.)
- Brydolf-Horwitz, R. (2018). Embodied and entangled: Slow violence and harm via digital technologies. *Environment and planning C: Politics and space*, 40(2), 391-408. <https://doi.org/10.1177/2399654418791825>
- Erdur-Baker, Ö. & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Dursun, S., & Gökçe, A., & Aytaç, S. (2020). Siber zorbalık: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Inquiry*, 13(2), 465-485. <https://doi.org/10.37093/ijsi.837694>
- Ferrando, F. (2019). *Philosophical posthumanism*. Bloomsbury Academic.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.
- Markelj, J. & Bueno, C. C. (2023). Machinic agency and datafication: Labour and value after anthropocentrism. *Convergence: The International Journal of Research Into New Media Technologies*, 30(3), 1058-1075. <https://doi.org/10.1177/13548565231166534>
- Nixon, R. (2011). *Slow violence and the environmentalism of the poor*. Harvard University Press.
- Sarışın, M. (2023). *Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yeni yüzü dijital şiddet*. Nobel Bilimsel.
- Srivastava, A., & Rusow, J. A., & Schrager, S. M., & Stephenson, R., & Goldbach, J. T. (2022). Digital sexual violence and suicide risk in a national sample of sexual minority adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(3-4), 4443-4458. <https://doi.org/10.1177/08862605221116317>
- Türkşen, U. (2021). Siber zorbalık (Cyberbullying). N. Akdemir & C. O. Tuncer (Ed.), *Siber ansiklopedi: Siber ortama çok disiplinli bir yaklaşım içinde* (s. 514-517). Pegem Akademi.
- World Health Organization. (2021). *Suicide worldwide in 2019: Global health estimates*. Geneva: World health organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240026643>
- Yıldız, B., & Demir, F. (2021). Siber zorbalık üzerine nitel bir araştırma. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 1(1), 116-139.